

самоосвіти і самореалізації особистості; виховання покоління, здатного ефективно працювати й навчатись протягом життя.

Роблячи підсумок вищевикладеного, можна стверджувати, що на сьогоднішній день *шкільна бібліотека* – простір, де виховують творчого, освіченого, грамотного читача, а *шкільний бібліотекар* – професіонал, який володіє компетенціями для пробудження інтересу до читання.

P.S. Незважаючи на масове застосування електронних пристроїв для пошуку потрібної інформації, такого задоволення, як від прочитання паперової книги, отримати від онлайн-видань неможливо. Ніщо не замінить запах листів нової книжки і шелест перегортаних сторінок. Адже, як зазначив український письменник, перекладач, громадський діяч у своїй статті «Книжкова шафа головного українського письменника» Сергій Жадан: *«Якщо ти знаєш, що людина читає, ти знаєш про що з нею говорити. Так, чи інакше, ми є тим, що ми читаємо, слухаємо, дивимося. Це і є комунікаційні місточки. Вони одразу допомагають. Коли ти заходиш в мій дім, ти бачиш, що в мене на полицях. І відповідно ти знаєш, що я за людина».*

Список використаних джерел та літератури

1. Безручко О. В. Дитяче читання як незамінна цінність культури формування особистості в інформаційному суспільстві / Олена Безручко // *Культура і мистецтво в сучасному світі* : Наукові зап. КНУКіМ. Вип. 12 / Київський національний університет культури і мистецтв. — К., 2011. — С. 24-39.

2. Матвійчук О. Є. Бібліотечна педагогіка, або виховання книжкою / О. Є. Матвійчук // *Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського*. - 2016. - Вип. 5. - С. 24-30. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npdnpbc_2016_5_5

3. Про схвалення Стратегії розвитку читання на 2023-2032 роки «Читання як життєва стратегія». Розпорядження Кабінету Міністрів України від від 3 березня 2023 р. № 190-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D1%80#Text> .

4. Ящук І. В. Підтримка інтересу до читання в новому інформаційному середовищі / І.В. Ящук // *Філологічний дискурс*, випуск 6, 2017 / *Philological Discourse*, Issue 6, 2017. – С. 199-211. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fild_2017_6_21

Федік Жанна,
вчитель зарубіжної літератури
Хмельницької гімназії №2,
вчитель-методист

Роль бібліотек у формуванні звички і потреби в читанні: читання як тренд

У статті визначено роль читацької компетентності в контексті досягнення освітніх цілей крізь бібліотеки. Розглянуто фактори низької ефективності самостійного пошуку, відбору та інтерпретації інформації в бібліотечному арсеналі. Перераховані особистісно та професійно значущі наслідки зниження загального рівня читацької компетентності в бібліотеках.

The article defines the role of reading competence in the context of achieving educational goals through libraries. Factors of low efficiency of independent search, selection and interpretation of information in the library arsenal are considered. The personally and professionally significant consequences of a decrease in the general level of reading competence in libraries are listed.

Ключові слова: бібліотека, читацька компетенція, читацька активність, роль, фактори впливу.

Keywords: library, reading competence, reading activity, role, influencing factors.

Вступ. Дискусія з приводу визначення місії бібліотеки, її функцій та соціальних ролей у сучасному світі, в яку крім бібліотекарів активно включилися всі, хто так чи інакше пов'язаний з інформацією: письменники та вчителі, видавці та журналісти, соціологи та громадські діячі, навіть політики, – ведеться ще з кінця минулого століття. Однак у ХХІ столітті виникли об'єктивні фактори, що виступають своєрідними каталізаторами майбутньої культурно-комунікаційної трансформації загальнодоступних бібліотек. Найперше – це глобальний фактор, адже потужність цифрових технологій докорінно змінює підвалини звичного світу.

Метою статті є висвітлення ролі бібліотек у формуванні читацької компетентності на сучасному етапі.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженню питання ролі бібліотек у формуванні читацької компетентності присвячено незначна кількість публікацій, що обумовлює актуальність даної тематики. Такою вузькою темою займаються здебільшого спеціалісти – бібліотекарі, серед яких можна назвати

А. Кухаренко [1], Л. Попіль, Л. Чайківську [2] тощо. Також серед закордонних фахівців, що вивчали дану тематику є А. А. Альвахбі [3], С. С. Діл, С. Х. Лі [4],

К. Хіглі, К. К. Елліот, Дж. Черувеліл [5].

Зміни в системі освіти, викликані цифровізацією навчального процесу, вплинули на функції бібліотек в інформаційно-освітньому середовищі. Звісно, сучасна бібліотека, що діє при навчальному закладі, як і раніше, орієнтована на задоволення інформаційних потреб професійної вчительської спільноти, учнівської аудиторії. Водночас міські бібліотеки мають потужний розширений арсенал і функції в формуванні читацької компетентності. Однак досить суттєві зміни інформаційно-комунікативних очікувань та рівня читацької компетентності основної категорії користувачів вимагають від бібліотек адекватної адаптивної реакції в її формуванні.

Читацька компетентність – це базова складова інформаційної культури особистості та професійної компетентності. Користувач бібліотеки – майбутній кваліфікований спеціаліст, для якого читання має бути важливим інструментом інтеграції у професійне середовище, тому його навчальне читання теоретично повинно мати виражений професійно-орієнтований характер, а читацькі уподобання мають бути професійно обумовлені.

Водночас, читацька компетентність інших читачів, яка розуміється як «сукупність знань та навичок, що дозволяють людині відбирати... систематизувати інформацію, подану в друкованій формі» [4, с. 47], як значима особистісна характеристика належить представникам покоління епохи інтернету.

Учень після закінчення базової школи, де були товсті підручники, багатосторінкові конспекти, різні правила та інструкції викликають у молоді відторгнення до читання [1]. Експерти також вбачають прямий причинно-наслідковий зв'язок між регресом інтелектуальних здібностей сучасної людини та зменшенням охоплення та інтенсивності читання [5, с. 177].

Тому до негативних макроефектів зниження загального рівня читацької компетентності людини відносимо: суттєві труднощі в освоєнні інформації, спонтанні й неформальні читацькі інтереси як продукт безсистемних та нерегулярних практик без звички до читання, труднощі при вербалізації інформаційного запиту, нерозуміння характеру еволюції власної інформаційної осмисленої стратегії формування кола книжок внаслідок незрілості культури читацького вибору та ін.

Парадоксальним видається факт руйнації звичного зв'язку між читачем та текстом, що зайшов настільки далеко, що за зауваженням А. Л. Кухаренко, «активний читач та статичний текст помінялися місцями» [1]. Сучасний рівень розвитку спеціалізованих інформаційно-пошукових алгоритмів дозволяє методом багатовимірного семантичного аналізу кластера цифрових слідів та історії індивідуальних веб-запитів інтернет-користувача неявно моделювати його читацьку поведінку, самотійно задавати вектори розвитку його інформаційних потреб та читацьких інтересів, пропонуючи тексти з інших –

порівняно однорідних – тематичних чи жанрових груп, формуючи коло читання мережевого користувача за допомогою гіпертекстових технологій. З цього випливає, що наразі більшість користувачів перейшли на онлайн-книги, і сучасні формалізовані алгоритми інтелектуальної обробки тексту, спираючись на зібрані пакети різнорідних даних про соціально-психологічні характеристики особистості веб-користувача, безпомилково може обчислювати тригери його інтернет-активності, захоплювати та утримувати зацікавлену увагу, приховано програмувати читацьку активність [4, с.49]. Тому, на жаль, констатуємо факт більшої прихильності, особливо серед молоді, до цифрових платформ, ніж до традиційних бібліотек. Саме тому виникає актуальна потреба в просуванні престижності бібліотек у формуванні читацької компетентності.

Оскільки сформована читацька компетентність забезпечує відтворення соціально значущого типу особистості, що має розвинені комунікативні здібності, аналітично мислить, здатна впевнено оперувати фактичною та концептуальною інформацією та коректно її інтерпретувати, самостійно визначати значущі та другорядні змісти інформаційного повідомлення, його інтертекстуальні зв'язки, що характеризується відповідальною життєвою позицією [3, с.297].

Тому до завдань такої технології можна віднести залучення читачів бібліотеки до навчально-професійного читання, стимулювання читацької активності користувачів за допомогою різних заходів (динаміка якої безпосередньо визначає професійну успішність, формує загальний словниковий запас читача), корекцію пануючої прагматичної читацької компетенції у молодіжному середовищі. За ідейно-концептуальними компетенціями ця технологія відноситься до категорії технологій навчання, по орієнтації – на особистісні характеристики читача, за характером структури технології – до різновиду загальноосвітніх та професійно-орієнтованих, домінуючим організаційним формам – до групи особистісно-орієнтованих технологій диференційованого виховання користувача.

Зміст технології доцільно реалізовувати на кількох рівнях. У структурі читацької компетентності, особливо молоді, К. Хіглі, К. К. Елліот, Дж. Черувеліл виділяють наступні компоненти (субкомпетенції), на вдосконаленні яких бібліотечно-інформаційним спеціалістам доцільно зосередити свою професійну увагу [5, с. 179]:

1) лінгвістична компетенція, що передбачає оволодіння активним, пасивним та потенційним словниковим запасом в обсязі соціального мінімуму, а також логіко-граматичною системою мовних засобів та навичками формулювання граматичних конструкцій відповідно до правил використання лінгвістичного матеріалу в усному та письмовому мовленні;

2) текстова компетенція, що є сумою спеціальних знань, умінь та навичок, необхідних суб'єкту читацької діяльності для сприйняття та семантичної обробки текстової інформації природною мовою;

3) стратегічна компетенція, що включає знання, вміння та навички, необхідні особі для самостійної організації індивідуально-диференційованого планового навчального та професійно-орієнтованого читання, що розглядається як засіб підвищення власного загальнокультурного та професійного рівня.

При застосуванні такої технології професіонали бібліотечної галузі неминуче зіткнуться із стійким зниженням мотивації людей до читання, кризою ефективності читання та домінуванням «поверхневого» типу читання, з сильними упередженнями проти класичного «лінійного» читання як «застарілої» та «некорисної» культурної практики з боку молоді, що звикла до споживання, переважно, розважального аудіовізуального веб-контенту, з байдужістю та недовірою до соціальних інститутів, що популяризують книгу та читання, з ірраціональним ігноруванням навчально-розважальної літератури як основного джерела інформації [4, с. 47].

На завершення слід зазначити, що серед головних функцій та завдань, які сьогодні стоять перед бібліотеками та становлять її місію на сучасному етапі, є необхідність підвищення читацької компетенції через збереження культурної, історичної спадщини та

регіональної пам'яті, сприяння підтримки читацької аудиторії різними заходами, створення умов для розвитку сучасних бібліотек, як соціокультурних, поліфункціональних просторів.

Бібліотека на сьогодні є не лише джерелом інформації, а й основою духовності та культури, що впевнено дивиться в майбутнє, використовуючи набутий досвід, спрямовує свою діяльність на підвищення якості інформаційно-бібліотечного обслуговування, а також орієнтується на перехід до нового формату діяльності.

Висновки. Таким чином, сучасна бібліотека змушена реагувати на якісні зміни читацької компетентності молоді, що становить основну частину її користувальницької аудиторії. Бібліотечні спеціалісти безпосередньо зацікавлені у вдосконаленні блоку навичок суб'єктів читацької діяльності та впорядкування інформації, оскільки неуха до проблеми зниження якості навчального та професійного читання загрожує ризиками низької затребуваності документного фонду з боку молоді, його недостатньої інтегрованості в інформаційно-освітній простір.

Саме тому, усі заходи, які мають проводитись співробітниками бібліотек повинні бути спрямовані на розширення кругозору, формувати нові інформаційні потреби, спонукати молодь до читацької компетентності. Бібліотекам треба йти в ногу з часом, змінювати напрямки діяльності, які стануть багатовекторними та орієнтованими на нові вимоги виховання в молоді читацької культури та компетентності.

Список використаних джерел та літератури

1. Кухаренко А. Л. Бібліотека – гуманістичний центр освітянського та культурного життя вузу. URL:<http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/3753/1/36>.
2. Попіль Л. Б., Чайківська Л. М. Формування читацької компетентності креативними методами співпраці бібліотекаря та читача. Бібліотеки й суспільство: рух у часі та просторі. III Науково-практична інтернет-конференція, Харків, НБ ХНМУ, 22-29 жовтня 2018 р. С.1-4. URL: <https://repo.knmu.edu.ua/bitstream/>
3. Alwahbi A. A. Attitudes of a Post-secondary Student with ASD toward Reading. Journal of College Reading and Learning. 2021. Vol. 51, is. 4. Pp. 291–302.
4. Deale C. S., Lee, S. H. (Jenna). To Read or Not to Read? Exploring the Reading Habits of Hospitality Management Students. Journal of Hospitality & Tourism Education. 2021. Vol. 34, is. 1. Pp. 45–56.
5. Higley C., Elliott K. C., Cheruvilil J. Improving student reading comprehension through editorship. Teaching in Higher Education. 2018. Vol. 25, is. 2. Pp. 174–188.

Футомська Лідія,
вихователь
ЗДО №20 «Білочка»
м. Хмельницький

Виховання в сім'ї як першооснова всебічного розвитку особистості дитини дошкільного віку

У статті представлено аналіз психолого-педагогічних досліджень щодо формування самооцінки дошкільника під впливом сімейного виховання. Висвітлено зміст поняття сім'ї, яка є природним середовищем первинної соціалізації дитини, джерелом її матеріальної та емоційної підтримки, засобом збереження і передання культурних цінностей. Розглянуто поняття виховання і вплив стилів виховання на поведінку та формування самооцінки у дошкільника.

Ключові слова: сімейне виховання, стилі виховання, самооцінка, дошкільний вік.

Сімейне виховання є найбільш затребуваним видом виховання в усі часи. Сім'я належить до числа таких явищ, інтерес до якої завжди був стійким і масовим. Вона активно бере участь у збереженні, накопиченні і передачі новим поколінням необхідних навичок та має пізнавальне й величезне морально-виховне значення, є одним із засобів формування всебічно розвиненої особистості та суспільних відносин.

Сім'я – своєрідний колектив, члени якого різні за віком, за професією, пов'язані сімейними вузами, ведуть спільне господарство, в якому беруть участь і діти. Взаємини